

LUNDS UNIVERSITET
MEDIE- OCH KOMMUNIKATIONSVETENSKAP
INSTITUTIONEN FÖR KOMMUNIKATION OCH MEDIER

“Oj, mamma har friendat mig!”

En kvalitativ studie i föräldra- barnrelationen på
Facebook

Författare: Emma Viggh & Ida Wallin
Kurs: MKVA21:4, B-uppsats, 7.5 hp.
HT2012
Handledare: Carolina Martinez

Innehållsförteckning

1.	Inledning	4
1.1	Uppsatsens disposition	5
1.2	Tidigare forskning	6
1.3	Syfte	6
1.4	Frågeställning	6
2.	Metod	7
2.1	Insamlingsteknik	7
2.2	Urvalsförfarande	8
2.3	Metodkritik	9
3.	Teori	10
3.1	Inledning	10
3.2	Identitetsbegreppet	10
3.2.1	Goffmans dramaturgiska perspektiv	10
3.3	Frigörelse och autonomi	11
3.3.1	Anknytningsteori	11
3.3.2	Frigörelsen	12
3.4	Jagbildning under tonåren	12
3.4.1	Jagbildning i sociala medier	13
3.5	Exempel på tidigare forskning	14
4.	Analys	15
4.1	Inledning	15
4.2	Respondenternas Facebookanvändning	15
4.3	Gränsdragning och reflektioner kring privat och offentligt	17
4.4	Facebooks roll i respondenternas liv	18
4.5	Respondenternas kontroll över och hantering av det egna kontot	19
4.6	Respondenternas aktivitet och attityd mot förälders närvaro	20
4.7	Att bli vän och interagera med en förälder på Facebook	20
4.8	Hantering och anpassning av information gentemot föräldern	21
4.9	Närvaron som källa till konflikter?	22
4.10	Konsekvenser för föräldra-barnrelationen?	23
5.	Slutdiskussion	25
6.	Referenser	28
6.1	Tryckta källor	28
6.2	Elektroniska källor	29
7.	Bilaga: intervjuguide	30

Sammanfattning

B-uppsats i Medie- och kommunikationsvetenskap vid Institutionen för Kommunikation och Medier; "Oj, mamma har friendat mig!". En kvalitativ studie i föräldrar- barnrelationen på facebook", författad av Emma Viggh & Ida Wallin vid Lunds Universitet.

Nyckelord: Facebook, Sociala medier, Identitet, Relationer, Ungdomar, Föräldrar

Samtidens medievardag bäddar för en helt ny situation då tidigare åtskilda parter, som arbetsgivare och anställda, föräldrar och barn, nu möts och interagerar i samma sociala nätforum. En process som särskilt avspeglas i vårt valda medium, Facebook. Vi har i följande studie valt att se djupare vid just det sistnämnda; föräldra- barnrelationen och den komplexa situation som kan komma att uppstå då föräldrar närvarar och bevakar sin ungdoms skapande av det egna jaget, detta i en tid då autonomi och frigörelse från tidigare nära hållna parter är en viktig process för ungdomen. Vårt syfte med studien är att undersöka hur tonåringar i åldern 16-18 år använder och upplever mediet Facebook i relation till föräldrarnas närvaro i samma nätverk.

Vi har i studien utgått ifrån ett kvalitativt tillvägagångssätt och utfört semistrukturerade och personliga intervjuer med sju (7) utvalda respondenter. Vi framställde till intervjutillfället en övergripande intervjuguide som inleddes med kartläggande frågor och avslutades med frågor av mer öppen karaktär. Respondenterna är alla mellan 16-18 år och har en eller flera föräldrar som "vän" på Facebook.

Vi kan efter studiens genomförande konstatera att våra respondenters inställning till föräldrarnas närvaro på mediet Facebook präglas av viss komplexitet. Det finns en problematik i den uppkomna situationen då somliga av ungdomarna känner sig påpassade och obekväma med föräldrarnas närvaro. Tillika vittnar vissa respondenter om konflikter som uppstått mellan dem och föräldrarna rörande publicerat material på mediet. Vi kan samtidigt se en återkommande positiv inställning till föräldranärvaron, bland annat genom respondentens upplevelse av att föräldern kan uppnå en ökad tilltro till hen genom den nya uppsiktsmöjligheten, men även genom en mer tilltagen vardagskontakt förälder och barn emellan. Vi reflekterar kring möjligheten att ungdomarna inte längre befinner sig i ett frigörelsestadium gentemot föräldern utan snarare är på väg in i en fas av återanknytning.

1. Inledning

Facebook grundades 2004 som kontaktforum för studenter vid Harvard University och har nu över en miljard aktiva användare, varav ett stort antal medlemmar är unga människor (newsroom.fb.com). Då användningen av Facebook är så utbredd bland unga människor är det i vår mening intressant att titta på hur tonåringar i åldern 16-18 år använder och upplever mediet Facebook i relation till föräldrarnas närvaro i samma nätverk. Så vitt vi vet finns det inga konkreta tidigare studier inom just Facebook och identitetsskapande i relation till föräldra-barnrelationen och på så vis kan vår uppsats vara ett modest men ändå unikt bidrag till forskningen kring sociala medier.

Tidigare har föräldrar och barn varit åtskilda i det sociala rummet på nätet och inte deltagit i och använt sig av samma interaktiva medium. De på 90-talet så populära chattrummen var betydligt mer situationsbaserade och krävde inga vänförfrågningar eller någon långvarig investering. Det var också mycket mindre transparent och omfattande. Lunarstorm var ett stort socialt medium under sena 90-talet och tidiga 2000-talet, men det var väldigt *ungt* medium som mest lockade tonåringar och unga vuxna (www.alex.com/siteinfo/lunarstorm.se)

Facebook är ett intressant medium att forska kring eftersom det är så omfattande och närvarande i västvärlden idag. Väldigt många har ett konto som används, om inte dagligen, så oerhört flitigt och mediet är inte bara ett socialt kontaktforum utan har blivit ett sorts fönster för att visa upp en skapad eller medierad bild av det egna jaget. Facebook är mer än en social plattform eller en plats för rekreation; mediet används numera även i yrkeslivet och då särskilt i rekryteringssyfte. Vissa arbetsgivare tittar på sökandes profiler och gör en bedömning utifrån innehållet och den person profilen presenterar och representerar. Exemplet med de ”gamla” chattrummen är applicerbart även här. När man chattade hade man ett taget namn, s.k. screen name och man valde mer selektivt och aktivt att dela med sig av information om sig själv och det skedde även i realtid. På Facebook finns den egna jagbilden, den person man skapat, strategiskt eller mer eller mindre av slump på sin profil alltid tillgänglig för de man givit åtkomst till den.

Informationsutbytet är konstant och sker utan din aktiva vetskap; också andras tolkning av det du låter representera dig är bortom din kontroll och sker även det ofta utan din vetskap. En Facebookanvändare konstruerar en profil med hjälp av symboler som statusuppdateringar,

kommentarer, bilder och s.k. ”gillningar” av andras aktiviteter, samt genom politiska ställningstaganden och ideologiska uttalanden (Lalander & Johansson 2012:31).

Vi vill undersöka hur tonåringar i åldern 16-18 år använder och upplever mediet Facebook i relation till föräldrarnas närvaro i samma nätverk. Dagens utbredda användning av Facebook innebär att föräldrar och barn är aktiva i samma forum och möts på ett socialt plan där man tidigare traditionellt varit åtskilda, vilket skulle kunna ha konsekvenser för tonåringars pågående identitetsskapande och jagbildning. Vi utgår från antagandet att identitet är något rörligt, föränderligt och högst dynamiskt. Identiteten är inte fastlagd och statisk, särskilt inte i tonåren då individen strävar efter autonomi och frigörelse från föräldrarna (Giddens 1999:45) (Broberg et al 2006: 239). Att föräldrarna då är närvarande på ett forum där tonåringen mer eller mindre medvetet prövar sin identitet i ett socialt sammanhang kan leda till en ny sorts problematik i unga människors identitetsskapande och utveckling av det egna jaget.

1.1 Uppsatsens disposition

Vi har valt att lägga upp vår uppsats på ett traditionellt vis med tydlig uppdelning mellan de inledande delarna (syfte, frågeställning och metod) och huvuddelarna (teori och analys). I syftet presenterar vi vår studie och *vad* vi ämnar uträtta i uppsatsen, tillsammans med metodkapitlet där vi förklarar *hur* vi vill åstadkomma det. Det följs av teorikapitlet (kapitel 3) där vi går igenom de teorier vi använder oss av i analysen som följer i kapitel 4 och därefter resultat och slutdiskussion i kapitel 5. Vi vill även ta tillfället i akt att förklara användningen av ordet “hen” som vi konsekvent har ersatt könsdefinierande pronomen med. Kön och eventuella könsskillnader är inte del av vår forskningsansats och vi har inte tagit någon hänsyn till kön i vårt intervjuförfarande eller analysarbete. Därför har vi valt att neutralisera våra respondenters könstillhörighet. Utöver de rent forskningsrelaterade anledningarna hade en vinkling åt genushållet inneburit en helt annan inriktning och i praktiken en annan uppsats.

1.2 Tidigare forskning

Tidigare forskning som kan relateras till vår studie finns; i form av forskning om ungdomars identitetsskapande på nätet samt ungdomars frigörelse från föräldrarna under tonåren. Det som emellertid särskiljer vår studie ifrån tidigare forskning är föreningen av de båda områdena. Vårt mål med studien är därav att uppnå nya kunskaper om ungdomar och jagbildning online, och ej begränsas till enbart ett vetenskapligt fält. Exempel på tidigare forskning som kan sägas utgöra en kontext för vår uppsats tas upp utförligare i uppsatsens teoriavsnitt, under punkt 3.5.

1.3 Syfte

Vårt syfte är att genom ett kvalitativt tillvägagångssätt undersöka hur tonåringar i åldern 16-18 år använder och upplever mediet Facebook i relation till föräldrarnas närvaro i samma nätverk, detta i en tid som ofta präglas av autonomi och frigörelse från just dessa parter då tonåringen försöker skapa sitt egna jag och en egen identitet.

1.3 Frågeställning

Hur använder och upplever ungdomar i åldern 16-18 år mediet Facebook i relation till föräldrarnas närvaro i samma nätverk?

2. Metod

Vi avser under denna punkt redogöra för vårt tillvägagångssätt under studiens gång, samt i framarbetningen av slutresultatet. Vår utgångspunkt i studien ligger i ett hermeneutiskt synsätt på forskning, något som innebär att en tyngdpunkt ligger på förståelse och tolkning av vårt insamlade material (Ödman 2004:73ff). Vi anser heller inte att det finns några absolut sanna svar på vår frågeställning, utan ämnar istället föra en analytisk diskussion kring insamlat material och på så vis uppnå ökad kunskap inom det valda området. Vi har valt ett kvalitativt tillvägagångssätt då vi tror att följande på bästa sätt kan hjälpa oss att besvara uppsatsens huvudsakliga frågeställning. Kvalitativ forskning lämpar sig särskilt då man har för avsikt att undersöka fenomen som är knutna till människors uppfattningar, handlande och värderingar (Dalen 2007:11). Då det vi ämnar göra är just att undersöka ungdomars aktivitet på och inställning till Facebook i relation till föräldrarnas närvaro genom att få ta del av deras värderingar och åsikter, så känns den kvalitativa forskningsmetoden högst lämplig.

2.1 Insamlingsteknik

Vi har valt att genomföra kvalitativa semistrukturerade intervjuer ansikte mot ansikte med våra respondenter i en miljö som är bekant och bekväm för dem, nämligen deras skola. Intervjuerna har spelats in och transkriberats. Vi intervjuade respondenterna en och en, dels för att gruppintervjuer för med sig en helt annan dynamik, dels för att vi inte på förhand kunde veta om respondenterna skulle ha inverkan på varandra och om det skulle påverka resultatet åt något håll. Vi gjorde även enskilda intervjuer i avsikten att öka känslan av anonymitet och förtroende, då vissa av frågorna var, om inte känsliga, så relaterade till respondentens privat- och familjeliv. Våra respondenter går alla på samma gymnasieskola och somliga var även klasskamrater, varför vi ville undvika att på förhand existerande dynamik och etablerade roller inom den befintliga maktstrukturen skulle ge respondenterna olika mycket utrymme och möjlighet att uttrycka sig (Bryman 2001:324).

Att intervjumetoden är semistrukturerad innebär att intervjuförloppet enbart är till viss del förutbestämt, samt även till viss del styrt av respondentens svar och egna associationer (Bryman 2001:301ff). Vi utgick från en övergripande intervjuguide (se bilaga 1) men lät respondenten

svara på frågorna utifrån sin egen förståelse och även prata fritt utifrån de associationer som uppkom under samtalet. Därför fick varje intervju en personlig prägel och ett varierande innehåll. Semistrukturerade intervjuer gav oss även en möjlighet att ställa uppföljningsfrågor och på så sätt förtydliga och även korrigera missförstånd vid behov (Ekström & Larsson 2010:64), någonting som kan minska risken för felplacerat tolkningsföreträde, dvs. att vi som forskare tolkar respondenternas svar utifrån oss själva och etablerar en felaktig bild av fenomenet vi ämnar beskriva (Becker 2008:24ff).

2.2 Urvalsförfarande

Alla sju (7) respondenter är mellan 16 och 18 år gamla Facebookanvändare som är vänner med en eller flera föräldrar. Vi har valt att intervjua ungdomar från en lokal friskola på gymnasienivå. Valet av skola är inte baserat på utbildnings- eller programtillhörighet utan beror på tillgänglighet och tidsbegränsning. Åldersbegränsningen (16-18 år) är relevant för att just de här åren har en central betydelse för individens identitetsbildning och präglas av en strävan efter autonomi och frigörelse från föräldrarna (Wrangsjö & Winberg Salomonsson 2007: 86ff). Vi har valt att fokusera på ungdomar som faktiskt har sina föräldrar som Facebookvänner, detta då vi vill öka validiteten i vår undersökning. Samtliga ungdomar fick en informationslapp att ta med sig hem till sina föräldrar där vi presenterade vårt projekt och bad dem återsända den medföljande talongen om de *inte* ville att deras barn skulle delta dvs. att vi använde oss av tyst informerat medgivande (Dalen 2007:21ff).

Det generella urvalet har skett genom en nödvändig avgränsning för att uppnå maximal relevans för forskningsfrågan och gruppurvalet genom att rektorn för skolan svarade på vår förfrågan och ställde en grupp elever till vårt förfogande. Individurvalet i sin tur är baserat på de ungdomar som var intresserade av att delta. Alla ungdomarna ställde upp frivilligt efter en kort presentation av undersökningens tillvägagångssätt och syfte, vilket vi anser vara en positiv faktor då intresse, nyfikenhet och samarbetsvilja nu låg till grund för deras deltagande.

Som tidigare nämnt använde vi oss av en övergripande intervjuguide (se bilaga 1) för att ge intervjuerna en semistruktur. Intervjuguiden består av två delar; en inledande med kartläggande

frågor och en diskussionsdel med större och öppnare frågor. Den kartläggande delen syftar till att skapa en bild av respondenten med hjälp av konkreta frågor om Facebook och respondentens användning av mediet, samt även fungera som en mjukstart där respondenten får en möjlighet att vänja sig vid och känna sig bekväm i intervjusituationen (Dalen 2007:31). Diskussionsdelen innehåller ett mindre antal öppna frågor där respondenten ges tillfälle att utveckla sina resonemang och diskutera fritt. Frågorna är även mer djupgående och kan upplevas som personliga, varför vi valt att ställa dem längre in i intervjun då respondenten förhoppningsvis känner ett visst förtroende för oss som forskare (Östbye et al 2004:105). Vi spelade in intervjuerna med hjälp av inspelningsfunktionen på våra mobiltelefoner för att sedan transkribera dessa samt utföra en analys genom kategorisering av mening och koncentring av mening. Vi har inte lagt vikt vid kroppsspråk och yttre signaler, som t ex rodnad, stamning eller bortvänd blick utan fokuserar helt på mening och språkligt innehåll.

2.3 Metodkritik

En ständigt närvarande problematik vid utförandet av intervjuer, är det faktum att situationen trots alla försök till en avslappnad atmosfär, är en onaturlig och medvetet frammanad samtalssituation. Det finns alltid en viss risk för att respondenten blir föremål för vad som brukar kallas "the observer's paradox", vilket innebär att intervjupersonens idiom, beteende och svar på våra frågor påverkas av det faktum att denne som bekant blir observerad (Ekström & Larsson 2010:199). Vi har försökt att begränsa och förebygga denna påverkande faktor dels genom att utföra intervjuerna på en plats där respondenterna förhoppningsvis känner sig bekväma, och dels genom att anpassa vårt språk och beteende efter intervjupersonen.

En ytterligare potentiellt negativ faktor rörande vårt tillvägagångssätt är det begränsade antalet respondenter, det vill säga sju (7) stycken, och risken för ett smalt och icke-generaliserbart resultat. Detta är dock till följd av uppsatsens omfattning och att en större undersökning med fler respondenter snarare hade varit stoff för en uppsats på högre akademisk nivå.

3. Teori

3.1 Inledning

För att åstadkomma en djupare och mer vetenskapligt grundad analys av vårt insamlade material skall vi nu redogöra för ett antal begrepp och perspektiv som koncentreras kring medier, ungdomars identitetskapande, samt även ungdomars relation till föräldrar under tonåren. Det följande avsnittet syftar likaledes till att placera vår studie i en större kontext, och kommer därför att åtföljas av en kortare redovisning av tidigare forskning inom de berörda fälten. Teoridelen är uppdelad i de tre nästkommande huvuddelarna: **Identitetsbegreppet, Frigörelse och autonomi, samt Jagbildning under tonåren.**

3.2 Identitetsbegreppet

För att kunna föra en nyanserad diskussion om identitet och jagbildning måste vi först definiera begreppet identitet och klargöra vad vi menar med termer som jagbildning, jaget och självet. Först och främst väljer vi att utgå från antagandet att en människas identitet är en submedveten känsla av att vara en sammanhållen helhet samt ett subjektivt svar på frågan ”vem är jag?” (Wrangsjö & Winberg Salomonsson 2007:118). Identitet är något flytande och dynamiskt, något som genomgår kontinuerliga förändringar. Dessa förändringar, och de konsekvenser de har för identiteten, kallar vi för identitetsskapande. På samma sätt definierar vi jaget som icke fastlagt eller statiskt, utan ett projekt under ständig utveckling (Lalander & Johansson 2012:121ff). Vi anser alltså jagbildning vara detsamma som identitetsskapande och använder begreppen synonymt i uppsatsen, så även självet som synonym till jaget.

3.2.1 Goffmans dramaturgiska perspektiv

Erving Goffmans dramaturgiska perspektiv byggs på grundsynen att livet är en teaterscen där vi är skådespelare. På scenen, alltså frontstage, uppträder vi som de individer vi vill att andra ska se oss som och backstage har vi en bekväm zon där vi frångår vår officiella roll och uppvisar beteenden och karaktärsdrag vi inte vill att publiken ska se. Traditionellt har Goffmans dramaturgiska perspektiv applicerats på t ex restauranger där kyparens frontstage är matsalen och

backstage är köket eller personalutrymmet. När kyparen bemöter gästerna och serverar mat är hen frontstage och måste spela en viss roll för att infria gästernas förväntningar på service och mottagande. Väl utom syn- och hörhåll kan hen sedan beklaga sig över en krånglig gäst eller bete sig slappt och ovårdat (Goffman 1959:97ff).

I Goffmans teori är jaget en produkt av framträdanden och en spelad roll. Rollinnehavaren vill ha kontroll över andras uppfattning om hens person och jagbilden är alltså dels produkten av gjorda framträdanden och synen på det hen ser genom publikens ögon. Vi ämnar applicera Goffmans dramaturgiska perspektiv på ett personligt socialt plan där Facebook är en reell plats, liksom ett restaurangkök eller ett annat fysiskt utrymme, och undersöka hur framträdanden och uppdelning av regioner (front- och backstage) tar sig uttryck i individers liv.

3.3 Frigörelse och autonomi

I detta avsnitt av uppsatsens teoridel kommer vi att gå djupare in på den process då ungdomar strävar efter frigörelse från nära hållna parter i deras liv, och då speciellt föräldrarna. För att lättare förstå begreppen frigörelse och autonomi skall först ett kort sammandrag av det psykologiska begreppet och skeendet, anknytning, redovisas. Följande del av uppsatsen är relevant för vår studie då vi ämnar undersöka huruvida föräldrars närvaro påverkar tonåringarnas jagbildning i en tid då frigörelse från just dem är en viktig del i skapandet av den egna identiteten.

3.3.1 Anknytningsteori

Anknytningsteori är en dogm som används inom psykologin för att beskriva den pågående utvecklingsgången rörande hur känslomässiga band formas, framförallt från barn till föräldrar. Anknytningen kan ses som någonting som har varaktighet över tid, som riktas mot en specifik icke utbytbar individ (oftast föräldern), är av känslomässig relevans för barnet samt karakteriseras av att de individer som är medverkande i anknytningen söker varandras närhet. Två aspekter som tenderar ha mer relevans för vår studie av föräldra- barnrelationen, kanske speciellt den senare av dessa två, är följande; anknytning innebär att personerna upplever obehag

vid ofrivillig separation ifrån den andre, dvs. när ett barn tas ifrån sin förälder, eller tvärtom. Anknytning innebär även att den som är anknuten söker trygghet, beskydd och tröst hos sin anknytningsperson (Broberg et al 2006:34ff).

3.3.2 Frigörelsen

När barnet så småningom kommer upp i en högre ålder och träder in i tonårslivet, så sker en utveckling från anknytning till ett ibland jobbigt, men ändå helt naturligt skeende, nämligen frigörelsen. Frigörelsen innebär att ungdomen drar sig ifrån de personer som tidigare stått denne närmst, ofta familj och föräldrar, för att påbörja en självständighetsutveckling. Utvecklingen av självet är en viktig process för att individen skall skapa sig en egen identitet, ett eget jag, åtskilt ifrån andra människor. Tonåringen behöver känna sig som en separat person, med egna tankar, åsikter och känslor, samt även utveckla en förmåga att definiera sina egna grundvärden. Den självkänsla som tidigare bekräftats av föräldrar går ofta över till att istället bekräftas av skolkamrater och andra i omgivningen (Wrangsjö & Winberg Salomonsson 2007:86ff).

3.4 Jagbildning under tonåren

Följande, och avslutande avsnitt av uppsatsens teoridel syftar till att knyta ihop tidigare delar, **Identitetsbegreppet**, samt **Frigörelse och autonomi**, för att koppla dessa till något som för vår studie är särskilt relevant, nämligen jagbildningsprocessen under tonåren med en koppling till medier, och då i synnerhet sociala medier. I kombination med frigörelsen ifrån föräldrarna blir, för tonåringen, skapandet av en egen identitet en medelpunkt i en central och pågående individualitetsprocess. Vänner och olika sociala sammanhang är i denna period i livet extra viktiga, då man tillsammans med dessa kan bli bekräftad, respekterad och ”skapa sig själv”. Lalander & Johansson beskriver i boken, *Ungdomsgrupper i teori och praktik* (2012), hur ungdomar i dagens globala konsumtionssamhälle går samman i grupper för att hantera ungdomstiden (2012:5).

Man kan se att människan behöver grupper för att hantera ovisshet och ambivalens. Den egna gruppen och det medlemskap man innehar i förevarande kan skapa en känsla av trygghet och

frihet, så även en upplevelse av makt. Dessa är alla förnimmelser som en individ som i sig själv känner sig ostabil, vilket tonåringar ofta gör, troligen kan komma att uppskatta. Ett begrepp som här är relevant att ta upp är termen *gruppkultur*, dvs. de gemensamma tecken, regler, värderingar och attityder som utvecklas i en grupp efter en viss tid. Genom att följa rådande kultur i den egna gruppen och då göra som andra medlemmar gör, kan ungdomarna stärka sin egen identitet och inneha en känsla av att kunna besvara frågan, ”Vem är jag?” (Lalander & Johansson 2012:55–58).

Ytterligare ett begrepp som är högst relevant att belysa, i processen kring ungdomars skapande av det egna jaget, är termen *symbol*. En symbol kan förklaras som en beteckning som betyder någonting utöver sig själv, det har alltså en *andra betydelse*. Av tonåringen används olika symboler i hög grad för att visa omvärlden vem hen är, det kan vara genom yttre attribut som kläder och smink, men utgörs även av exempelvis sätt att vara och sätt att uttrycka sig på. Symboler används också för att stärka den egna gruppens identitet (Lalander & Johansson 2012:31ff).

3.4.1 Jagbildning i sociala medier

I samtidens medierade samhälle är det kanske inte helt främmande att även webbplatser och sociala forum utgör en plats för ungdomar att stärka bilden av vilka de är och bidrar till skapandet av den egna identiteten (Carlsson 2010:9). Charles Horton Cooley är grundaren av begreppet *spegeljaget*, som på ett utomordentligt sätt beskriver en viktig del i människans identitetsskapande. Cooley (1909) menar att vi bildar en uppfattning om vilka vi är genom att föreställa oss hur andra ser oss; “[...] the one’s consciousness of himself, which is largely a direct reflection of the ideas about himself he attributes to the others [...]” (Cooley 1909:11). I enlighet med detta synsätt kan medier och speciellt sociala medier i allra högsta grad utgöra en sådan ”social spegel” för vårt skapande av jaget, så även vårt specifikt studerade medium, Facebook. Om man placerar Facebook i förbindelse till begreppet spegeljaget kan webbplatsen ses som en progressiv arena där andra medlemmars kommentarer och reaktioner på ens material kan bilda en spegel för hur andra ser och tolkar den personlighet man visar upp i sin profil.

3.5 Exempel på tidigare forskning

Som nämnts i ett föregående avsnitt av uppsatsen kan vi inte finna någon tidigare forskning kring vårt specifika ämne, men tidigare studier och undersökningar som är relaterade till vårt forskningsproblem kan delas upp i två separata delar; delvis som studier om identitetsskapande på nätet, och delvis som ungdomars frigörelse från föräldrar under tonåren. Ett exempel på den förstnämnda delen utgörs bland annat av en bok Sharon R. Mazzarella gav ut år 2005. Bokens innehåll är speciellt inriktat på unga tjejer, nätet och identitetsskapande och heter: *Girl wide web : girls, the Internet, and the negotiation of identity*. Mazzarella tar upp unga tjejers identitetsprovande beträffande sociala forum på webben, men berör även ämnen som könsskillnader i ungdomars användning av internet (Mazzarella 2005). Mazzarellas studie kan relateras till vår då även den berör identitetsskapande online, i vårt fall läggs dock ingen vikt vid kön och aspekten om föräldranärvaro tillförs.

En studie som utgör exempel på området ungdomars frigörelse är Peter Waaras avhandling vid Umeå Universitet, *Ungdom i gränsland* (1996). I denna kvalitativa studie utför Waara intervjuer med 26 ungdomar i syfte att uppnå en förståelse för ungdomars frigörelse i samband med att deras identitet börjar ta form. Dessa två verk har inte fått någon aktiv roll i vår uppsats utan har fungerat mer som en inspiration med infallsvinklar på intressanta forskningsområden kring vårt ämne. Temat och teorierna i de båda verken är relaterade till vår forskning är de ändå inte helt relevanta för vår specifika frågeställning eller problemformulering och har därför fått fylla en passiv, men inspirerande, funktion.

4. Analys

4.1 Inledning

Avsnittet som följer är uppsatsens huvuddel och syftet är att presentera resultaten av intervjuerna och koppla det till de teorier och begrepp vi valt att arbeta utifrån. Vår första utgångspunkt är att undersöka om Facebook som socialt medium kan ha konsekvenser för ungdomars identitet och skapande av den samt uppfattning av det egna jaget. Syftet med denna inledande och övergripande del av analysen är att ge en bakgrundsbild av ungdomarnas användning av Facebook för att den huvudsakliga delen av analysen, dvs. föräldra- barnrelationen, skall kunna förstås.

Vidare i analysen tittar vi alltså på hur unga Facebookanvändare (16-18 år) uppfattar föräldrarnas närvaro i samma sociala utrymme och om den närvaron har någon, och i så fall vilken, konsekvens för identitet och jagskapande. Vi kommer att presentera resultatet från de kvalitativa intervjuerna uppdelat i relevanta avsnitt och löpande återkoppla tankar, funderingar och resultat till de teorier och begrepp som ligger till grund för vårt arbete. Kategoriseringen av analysen ser ut som så att vi först redogör för resultatet av de kartläggande frågorna som inledde varje intervju i en lättförståelig överblick för att lägga en mer konkret grund till de analytiska, djupgående diskussionsfrågorna som utgjorde intervjuernas huvuddel.

4.2 Respondenternas Facebookanvändning

Vissa av de kartläggande resultaten är uppenbara då de dels ingår i respondenturvalet, dels i frågeställningen. Alla ungdomarna är mellan 16 och 18 år, är Facebookanvändare och är vän med en eller flera av sina föräldrar på Facebook. Vidare visade de inledande frågorna att majoriteten av respondenterna haft ett Facebookkonto under flera år (två och ett halvt till fem år) och alla loggar in åtminstone en gång varje dag. Värt att notera är att samtliga respondenter var relativt unga när de skaffade Facebook; en var så ung som elva år, och det väcker frågan om det redan från början funnits viss inblandning eller kontroll från föräldrarnas sida. En annan intressant fråga är *varför* ungdomarna valde att gå med i Facebook vid så unga år och majoriteten menade att det var för att ”alla hade det” eller för att hålla kontakt med klasskamrater vid större förändringar, t ex övergång från mellan- till högstadieskola. Vi noterar att alla respondenterna

valde att skaffa Facebook för att upprätthålla befintliga relationer och redan tillskansad social kunskap och inte för att träffa nya människor eller ingå i ett nytt sammanhang.

Respondenternas ordval i den här diskussionen var negativa snarare än positiva; istället för formuleringar som uttrycker nyfikenhet och/eller glädje tycks den initiala perioden som Facebookanvändare präglas av känslan att man ej deltar för en positiv belöning utan för att undvika det negativa i att inte kunna ”hålla sig uppdaterad” eller rentav hamna utanför högt värderade sociala sammanhang. Här ser vi en koppling till det som Lalander & Johansson (2012) kallar gruppkultur, ett begrepp som grundar sig på antagandet att det är viktigt för ungdomar att känna samhörighet med en specifik grupp och tillhörighet till dess medlemmar och de symboler gruppen har valt att tolka som betydelsefulla i just deras kultur (Lalander & Johansson 2012:9 ff). Förutom den rent praktiska innebörden av Facebook så blir mediet även en symbol för att vara delaktig och ”hänga med” i ett visst sammanhang. Grupptillhörighet och känslan av att vara en etablerad medlem i en grupp är viktigt för jagbildningen. Något som vi noterade var att det snarare var ett sätt att undvika negativa konsekvenser (”inte hänga med”, ”missa något”, ”inte ha koll på andra”) än en metod för generering av positiva följder.

Vi frågade respondenterna hur ofta de loggade in på Facebook för att utröna hur aktiva de är som användare och redan tidigt insåg vi att begreppet ”aktiv” har väldigt olika konnotationer för den individuella användaren. Själva inloggningen och den rutinmässiga ”kollen” tycks inte räknas in i att vara aktiv, utan det är de mer uttryckliga aktiviteterna, som statusuppdateringar och bildpublicering, alltså processer som lämnar ett virtuellt avtryck på den egna eller någon annans Facebookprofil, som konsituterar att vara aktiv. Alla respondenterna loggade in dagligen och de flesta angav att de hade Facebook igång i bakgrunden varje gång de befann sig vid en dator. Här tar vi även hänsyn till att många ungdomar idag har en smartphone och därmed omedelbar tillgång till Facebook när som helst.

Vi frågade respondenterna hur många vänner de hade på Facebook och svaren rörde sig mellan trehundra och ett tusen vänner. Även åsikterna om hur många vänner som var många gick isär; somliga ansåg att fyrahundra var ett stort antal medan andra snarare betecknade sex eller sjuhundra som mycket. Respondenterna uppgav att de hade en relation, om än extremt ytlig, till

alla de var vänner med. ”Jag har i alla fall träffat alla en gång” sa en respondent. Facebook blir, för respondenterna, bärande för grupper som annars inte hade existerat, snarare än en plattform där grupper med etablerad gemenskap eller samhörighet möts. Respondenterna hade däremot en gemensam grupptillhörighet som var relativt central för alla; skolans och/eller klassens Facebookbaserade diskussionsgrupp där både skolarbete och fritid var viktiga teman, även om fritid och personliga relationer tycktes stå i centrum.

Som tidigare nämnt hade alla respondenter en relativt bra uppfattning om hur många vänner de har på Facebook och här ser vi en koppling till Cooleys (1909) teori om social självreflektion och den sociala spegeln som en del i skapandet av den egna identiteten. Att veta hur många vänner man har på sin Facebookprofil kräver ett visst mått regelbunden kontroll och är en medveten handling på så vis att man inte ser sitt vänantal på mediets startsida, utan man måste aktivt söka sig till den aktuella sidan. Respondenterna ter sig alltså ha reflekterat över antalet vänner och möjligen, mer eller mindre medvetet, förankrat en del av jagbilden i det sammanhanget. Detta kan man tolka som en typ av social handling där den egna identiteten speglas i den bild man tror att andra har av hur man presenterar sig på Facebook – att ha många vänner är en typ av statusfaktor som för respondenterna symboliserar ett rikt socialt med många kontakter.

4.3 Gränsdragning och reflektioner kring privat och offentligt

En intressant del av ungdomars Facebookanvändande är synen på privat och offentlig information och hur den relaterar till det egna jaget (Carlsson 2010:89 ff) . Vi frågade respondenterna hur deras kontoinställningar såg ut och om de hade en medveten strategi för hur privata respektive offentliga de ville vara. En majoritet av respondenterna väljer att vara väldigt öppna med sin personliga information, dvs. deras kontoinställningar tillåter att alla användare kan se deras profil. En respondent uppgav att allt var offentligt på hens profil förutom födelsedata, medan en annan valde att endast visa t ex namn, bild och nätverkstillhörighet. En tredje respondent betecknade sin information som privat eftersom man var tvungen att vara vän med hen för att ta del av den – samma respondent hade sjuhundra vänner.

Internet i allmänhet och sociala medier i synnerhet innebär en globalisering som suddar ut de tidigare fastlagda gränserna för hur information och kunskap om andra människor (i det här fallet

personlig information) färdas och når olika människor; numera är geografisk/fysisk plats och tidsskillnader inte avgränsande faktorer för informationsdelning (Giddens 1999:32). Det är möjligt att våra respondenter ännu inte har utvecklat full förståelse för omfattningen av internets informationsspridning och därför är öppnare med sin personliga information än de hade varit om de befunnit sig i andra livsstadier, t ex åren efter examen då man söker jobb.

Här passar det bra med en återknytning till Goffmans dramaturgiska perspektiv och vår sociala applicering av den. Goffman använder begreppet regioner eller frontstage-backstage för att illustrera hur det sociala livet är ett skådespel och hur vi som rollinnehavare beter oss annorlunda beroende vilken region vi befinner oss i. Traditionellt har backstage varit en privat sfär där man slappnar av och ikläder sig en mindre officiell och kontrollerad roll och då är det intressant att betänka att ett socialt medium som Facebook, som primärt används för rekreation och social kontakt, kan betraktas av användare som backstage och en plats för den medföljande avslappnade stämningen även om mediets grundläggande karaktär med ständigt närvarande observatörer gör det till frontstage.

Ungdomarnas avslappnade inställning samt relativt låga grad av kontroll över den offentliga information som sprids på en stor arena gör att den tidigare klara gränsen mellan back- och frontstage suddas ut något (Goffman:1959). Eftersom ungdomarnas kontoinställningar tillåter så stor insyn från andra användare kan man ponera att de upplever informationen som delad endast med vänner och att den stora grupp användare som får insyn utan att de har en relation blir en betydelselös massa, ”de andra”.

4.4 Facebooks roll i respondenternas liv

För att skapa en djupare förståelse för Facebooks roll i respondenternas liv ställde vi frågan vad mediet betydde för dem. Återigen var kontakt och nyheter en viktig faktor, de flesta ville ”hålla sig uppdaterade” och veta vad ”andra håller på med”. Vissa återanknöt till aktivitet och menade att Facebook är viktigt och centralt just för att de är så aktiva och är vana vid regelbunden koll av nyhetsflöde och annan information, något vi i princip kan tolka som en svag beroendetendens. Facebooks konstanta tillgänglighet, snabba gensvar och tillhandahållande av social stimulans kan

vara vaneframkallande, och brist på eller otillgänglighet till mediet kan upplevas som jobbigt och oönskat. En respondent uppgav att hen loggade in varje gång hen var uttråkad, för att mottaga snabb och pålitlig stimulans och helt enkelt bli underhållen. Facebook står för något konstant och en pålitlig källa till social kontakt och uppdatering, samt ger en känsla av närhet och sällskap som kan minska känslor av ensamhet eller tristess, något som kan uppstå vid separation från en grupp man är en etablerad medlem av (Wrangsjö & Winberg Salomonsson 2007:36 ff).

Intressant nog trodde flera respondenter att vuxnas gruppbildning på Facebook var raka motsatsen till deras egen, nämligen att redan etablerade grupper digitaliserades på Facebook för att underlätta kontakt och administration. Ett exempel är en respondent vars ena förälder mest använde Facebook för att kommunicera och arbeta med bostadsrättsföreningen där familjen bodde. En annan respondent uttryckte det som följer: ”Så som jag ser det så har vuxna bara vänner på Facebook som de har i verkligheten, medan vi ungdomar även har bekanta eller vänner vänner.” Respondenterna ställde sig alla jakande till att Facebook spelar en annan roll i vuxnas liv, att mediet inte var lika centralt eller sattes framför andra aspekter av vardagen, men samtidigt var andemeningen att båda åldersgrupperna använde Facebook för upprätthållande av kontakt med t ex vänner man inte längre kunde träffa lika ofta. Detta kan bero på den traditionella känslan av ”vi ungdomar och de vuxna” och behöver inte vara baserat på konkret erfarenhet.

4.5 Respondenternas kontroll över och hantering av det egna kontot

Vi har valt att betrakta en Facebookprofil som en potentiell reflektion av jaget eller ett utslag av personlig identitet, och därför frågade vi om ungdomarna vidtog några medvetna åtgärder för att styra utseende och innehåll av den egna profilen. Majoriteten av respondenterna svarade att det var viktigt hur profilen såg ut. Somliga ansåg att andra användares intryck av deras profil betydde mycket, något som mycket möjligt kan vara en känsla av att någons bedömning av ens profil, är i förlängningen, en bedömning av den egna personen. Med andra ord kan man tolka en Facebookprofil som symbolbärande för jaget i och med upplevelsen av andras reaktioner på profilens innehåll och utseende (Lalander & Johansson 2012:31 ff).

Påföljande frågor förbryllar oss dock något; i den uttrycker nämligen de flesta respondenterna att de inte sällar medvetet bland material som andra användare lägger upp på deras profil eller s.k. taggar dem i (att tagga någon innebär att infoga en länk med deras namn på särskilt visuellt material där de figurerar). Paradoxen här ligger i att även om majoriteten av ungdomarna i studien lade stor vikt vid hur deras profil uppfattades av andra användare var det få som aktivt gjorde något för att styra utseendet av den. Det är möjligt att de paradoxala svaren är en följd av intervjusituationen, otydlig frågeformulering från vårt håll och/eller missförstånd. Ett svar som rimmade bättre med majoritetssvaret på föregående fråga var när en respondent sa, utan att specificera i vilken situation eller under vilka omständigheter, att hen tog bort sitt namn från bilder hen var missnöjd med. Det var dock den enda aktiva åtgärden för kontroll och styrning av den egna profilen som vi fick ta del av.

4.6 Respondenternas aktivitet och attityd gentemot förälders närvaro

Vi kommer nu att gå vidare i analysen genom att presentera och diskutera resultaten av intervjuernas diskussionsfrågor, s.k. öppna frågor. Dessa är mer inriktade på vårt huvudsyfte med studien, dvs. huruvida föräldrarnas närvaro har konsekvenser för ungdomarnas användning av och attityd gentemot Facebook. Frågorna rörde ungdomarnas relation till föräldrarna inom ramarna för Facebook som medium, och syftade till att låta respondenterna själva resonera kring temat och även diskutera vidare utifrån de frågor vi ställt.

4.7 Att bli vän och interagera med en förälder på Facebook

Som tidigare nämnt har samtliga respondenter en eller flera föräldrar som vänner på Facebook, och det är intressant att titta på *hur* de blev vänner med föräldrarna och *varför* då initiativen och anledningarna kan säga något om respondenternas inställning till onlineversionen av relationen till föräldrarna. Två respondenter uppgav att de själva hade skapat Facebookkonton åt sina föräldrar och lagt till sig själva som vänner för ”att visa hur man gjorde”. Annars var det vanligaste svaret att föräldrarna initierat kontakten och ungdomarna ”accepterat” eller ”gått med på det”. Trots att det inte alltid var självvalt att skapa en relation på Facebook kan man generellt sett konstatera att respondenterna inte såg någon konkret eller reell anledning att *inte* acceptera vänförfrågan samt att ingen av ungdomarna upplevde föräldrarnas kontaktinitiativ som utpräglat

jobbigt eller problematiskt. I linje med föregående fråga svarade alla respondenterna att all interaktion och kommunikation på Facebook initierades av föräldrarna. ”De skriver till mig och jag svarar”, sa en respondent och en annan berättade att ”Jag skriver inte till min pappa, men han taggar mig i inlägg och bilder.” Viktigt att notera är att den här frågan berörde direktkontakt, dvs. meddelanden och inlägg. De respondenter som uppgav att de inte direktkommunicerade med sina föräldrar var av uppfattningen att föräldrarna ändå ”kollade upp” dem regelbundet och att Facebook utgjorde en inofficiell men ändå befintlig kontaktkanal.

4.8 Hantering och anpassning av information gentemot föräldern

Föräldrars närvaro på Facebook medför frågan om ungdomar vidtar några medvetna åtgärder för att dölja vissa aspekter av sitt liv eller sitt sociala umgänge online, en fråga som väckte intressanta tankegångar. Flera respondenter sa att de inte gjorde någon som helst skillnad på föräldrarnas tillgång till information jämfört med övriga vänner, men längre fram i diskussionerna visade det sig att resonemanget inte var fullt så oproblemiskt.

Att respondenterna inte aktivt gör något för att dölja antingen sin aktivitet på Facebook eller vissa delar av sitt ”onlinejag” innebär inte att de inte resonerar kring situationen och i vissa fall även oroar sig över föräldrarnas närvaro och tillgång till potentiellt känslig information. Värt att lägga på minnet är att det vi betecknar som känslig information är känslig just för att den berör individens roller och uppdelningen mellan främre och bakre region och därför är dess karaktär högst relativ och ser olika ut beroende på individens förutsättningar.

En respondent som inte särskiljer mellan föräldrarnas och vännernas tillgång till information menade att hen tänker på att hens Facebookaktiva förälder kan se bilder eller annan aktivitet som oroar eller är potentiellt skadlig för förälderns befintliga bild av respondenten, vilket i det här fallet innebar kontroll av beteende snarare än kontoinställningar. Hen sa följande om Facebookrelationen till sin pappa: ”Jag tänkte att nu får jag inte gilla något dumt eller bli taggad i någon bild som han inte skulle bli glad av att se.”

Ovanstående fråga väcker följdfrågan om ungdomar anpassar det material de lägger upp på Facebook, t ex bilder av sig själv och vänner eller inlägg med personliga åsikter och

kommentarer. Den genomgående andemeningen var att det man inte kan stå för inför sina föräldrar ska man inte lägga upp på Facebook eftersom det då uppenbarligen inte är lämpligt eller något man känner att man vill associeras med. Utifrån de svar vi har fått verkar det som att individrollen i en viss kontext, t ex som vän och klasskamrat, inte skiljer sig så väsentligt från rollen som son eller dotter i det här sammanhanget, vilket går stick i stäv med teorierna om autonomi och frigörelse (Broberg et al 2006:239 ff). Vi ser därför tre aspekter som kan utgöra en förklaring till ovanstående tendens; att Facebook och användning av Facebook inte är ett instrument för frigörelse eller demonstration av autonomi för ungdomarna, att våra respondenter har kommit förbi det aktiva frigörelsestadiet i sin utveckling, eller att det inom intervjuförfarandet uppstått förvirring eller feltolkning från endera parten. Om fallet skulle vara att ungdomarna passerat frigörelsestadiet innebär det generellt att de äntrat ett stadium som kan betecknas som återanknytning, en medveten eller omedveten önskan att upprätthålla en trygg, nära relation till föräldrarna (Broberg et al 2006:243). En respondent förklarade sin öppna attityd gentemot föräldrarnas insyn i hens aktiviteter på Facebook så här: ”Ibland är det väl lite jobbigt att de ser precis allting, men jag vill ändå ha kontakt med mina föräldrar så pass bra.”

Samma respondent uppgav att hen tyckte om att ha kontakt med föräldrarna under dagarna, då hen befann sig i skolan eller på annan plats borta från hemmet, samt att hen försökte sitt bästa för att vara samma person på Facebook som utanför Facebook för att föräldrarnas uppfattning om hen inte skulle förändras. Ett annat uttryck för att föräldrarnas närvaro på Facebook är något positivt kan man se i följande citat: ”jag tror att min mamma litar på mig lite mer när hon ser på bilder folk lägger upp och taggar, att jag inte är en av dem som alltid har en öl i handen på fester till exempel.” Citatet ger stöd åt antagandet att Facebook kan fungera som en spegel för andras reaktioner på det jag man visar på Facebook. – i det här fallet är det föräldern som kan se tonåringens Facebookprofil och skapa sig en bild av dennes personlighet.

4.9 Närvaron som källa till konflikter?

Vi intresserade oss för om konflikter uppstår på eller angående Facebook och i så fall vilken karaktär konflikterna har samt hur de tar sig uttryck. Vårt huvudsyfte med dessa frågor var att undersöka om det uppstår konflikter mellan barn och föräldrar inom ramarna för Facebook, men

utifrån respondenternas svar tycks föräldrarna snarare hamna i konflikt med mediets innehåll och dess potentiella konsekvenser för ungdomarnas utveckling. Via Facebook får ungdomar tillgång till material som är bortom föräldrarnas kontroll och vetskap och ibland uppstår sammanhang eller situationer som kan vara potentiellt skadliga eller oroande.

En viktig faktor i den här diskussionen är att dagens ungdomar och deras föräldrageneration har traditionellt olika uppfattningar om vad som är ”lämpligt” Facebookmaterial. En respondent uppgav att hennes pappa blivit väldigt oroad då en av hennes Facebookvänner skrivit ett självmordsbenäget inlägg medan flera andra respondenter relaterade situationer då deras föräldrar tagit upp visst Facebookmaterial till diskussion, t ex bilder från fester där ungdomarna själva eller deras vänner närvarat. Vi noterar att föräldrarnas farhågor inte alltid berör material som deras barn är ansvariga för eller figurerar i, utan ofta kan var riktat till material ungdomarna med lätthet har tillgång till, via klasskamrater eller andra bekanta. Här ser man tydligt krocken som blir mellan vuxensfären och ungdomarnas värld när de två åldersgrupperna interagerar inom samma sociala medium men med olika erfarenheter och tolkningstendenser.

4.10 Konsekvenser för föräldra- barnrelationen?

Vi har intresserat oss mycket för relationen mellan ungdomarna och deras föräldrar och om Facebook haft några, och i så fall vilka, konsekvenser för den. Ungefär hälften av respondenterna var väldigt bestämda med att deras relation till föräldrarna inte hade sett några konsekvenser av Facebook och de trodde att den hade sett likadan ut även utan mediets närvaro i deras liv. Vissa respondenter uppgav att relationen till föräldrarna förändrats till det bättre i och med tätare kontakt via Facebooks chatt eller meddelandefunktion medan en annan respondent kände att hens mamma litade mer på hen och att deras relation på så vis var starkare. Ingen trodde att relationen försämrats eller att Facebook utgjorde någon negativ faktor i hur föräldrarna förhöll sig till dem och vice versa, men vissa av respondenterna resonerade mer kring frågan än andra. Några menade att *de själva* inte märkt att förhållandet till föräldrarna genomgått någon förändring som kunde tillskrivas Facebook, vilket lämnar utrymme för tolkningen att föräldrarna å sin sida mycket möjligt kan uppleva skillnader.

Vi leker med tanken att Facebook inte har förändrat ungdomars villkor i frigörelseprocessen, utan snarare givit föräldrar en möjlighet att vara mer passivt delaktiga genom att kunna ta del av sina barns Facebookmaterial. Det kan vara en förklaring till den relativt enhälliga uppfattningen att föräldranärvaro på Facebook inte har några markanta konsekvenser för relationen. Detta bekräftas även av det faktum att majoriteten av respondenterna uppger att deras föräldrar tog initiativ till att bli vänner på Facebook och att det även är föräldrarna som initierar all eller den mesta av kontakten.

Vi frågade respondenterna om de trodde att deras föräldrar mötte samma person på Facebook som de gjorde hemma och majoriteten trodde att så var fallet och att föräldrarna inte kände att tonåringens onlinepersonlighet och ”hemmapersonlighet” skilde sig åt. En respondent sa: ”Det hoppas jag att de tycker. Jag försöker ju, jag är ju bara mig själv.” medan en annan trodde att det enda som var annorlunda med hen på Facebook var att hen var mer socialt proaktiv och bekväm hemma.

Vi inser naturligtvis att det är en omfattande och komplicerad fråga som ungdomar inte nödvändigtvis har funderat kring eller att ett uttömmande och nyanserat svar kan vara svårt för respondenten att formulera. Det är inte heller adekvat att bara inkludera ena partens svar, i det här fallet ungdomarnas, utan vi behöver intervjua föräldrarna för att få en mer allmängiltig bild av exakt hur föräldra-barnrelationen ser ut i och med Facebook. Det är också viktigt att betänka att de tendenser och nyanser som förändrar en människas identitet i olika situationer kan vara undermedvetna och alltså inte möjliga för respondenten själv att omtala.

5. Slutdiskussion

Vi har nu fört en analytisk diskussion kring vår uttalade frågeställning och nu följer ett övergripande och beskrivande resonemang kring de tankar och åsikter som ungdomarna låtit oss ta del av under intervjuerna. Vår huvudsakliga frågeställning berör föräldrarnas närvaro och eventuella konsekvenser av detta relativt moderna möte mellan ungdomar och deras föräldrar online, men som bakgrund till detta ligger en diskussion om Facebook som en del i ungdomarnas identitetsskapande.

Vi kan efter intressanta samtal med ungdomar, i vad vi primärt bedömde som en känslig ålder för identitetsskapande, konstatera att Facebook är ett viktigt medium som innehar en central social roll i ungdomarnas liv, särskilt som metod för kontakt och interaktion med jämnåriga, både personer som redan har en etablerad innebörd i deras liv men också nya människor med svagare relationsmässiga kopplingar. Samtliga respondenter menade att Facebook var ett dagligt måste och inte sällan var användningen någorlunda konstant, genom t ex smartphones eller ständig tillgång till datorer hemma och i skolan. Beroende är ett starkt ord, men vi vill ändå understryka att tillgången till och användningen av Facebook var en kraftfull vanemässig faktor i vardagen och avsaknaden av mediet torde ha mer märkbara konsekvenser än tillgången till det.

Kontakten med andra på Facebook hade varierande karaktär men de två huvudsakliga grunderna var direkt kontakt via t ex chatt samt indirekt kontakt där ungdomarna uppgav att de ”kollade av” vänners profiler bara för att hålla sig uppdaterade. Intressant att notera är även att stor del av kontakten är med personer de kontinuerligt delar fysiskt utrymme med, t ex med skolkamrater under pågående lektionstid. Vissa respondenter ansåg att vuxna och ungdomars användning av Facebook var relativt likartad, men en återkommande tanke var att ungdomar tenderade skapa relationer och ingå i sociala sammanhang som endast existerar online medan vuxna överför redan befintliga sammanhang till Facebook.

Vi ville gärna veta mer om ungdomars syn på den egna profilen, s.k. tidslinje, på Facebook för att undersöka om den utgjorde någon form av identitetspegel eller om dess utformning var viktig för ungdomarna. Föga överraskande tyckte majoriteten att det spelade stor roll hur deras profil såg ut, och vilka signaler den sände till andra användare, svar som också visar att

ungdomarna upplever sin profil som representativ för det egna jaget. Den överraskande faktorn ligger i hur sällsynt aktiv redigering och medveten sällning av material var; endast en respondent uppgav att hen justerade visst material, främst bilder. De flesta respondenter menade att de inte ville begå handlingar i verkliga livet som sedan kunde komma fram på Facebook om de inte kunde stå för handlingarna i sig, även det bekräftar att en Facebookprofil kan ses som en avspegling av identiteten och besvara frågan ”vem är jag?”. Ytterligare en faktor vi valt att tolka som en del av den medierade identitetsspeglings är antalet vänner på Facebook och respondenternas totala koll på hur många vänner de hade och relationen till majoriteten av vännerna.

Distinktionen mellan privat och offentligt online är en intressant faktor som vi tog upp till diskussion med ungdomarna. Vi fann att de flesta inte lade någon direkt vikt vid uppdelningen mellan privat och offentlig information, somliga hade inte rört de grundinställningar Facebook har för varje konto och hade därmed ingen uppfattning om vem som kunde se vad på deras profil. Andra hade gjort större delen av sin personliga information endast tillgänglig för vänner, medan andra lät allt vara offentligt. Även ungdomar som hade gjort ett medvetet val i att begränsa andra användares åtkomst till den egna profilen kunde ha upp mot sjuhundra vänner, varav vissa var okända för dem, men upplevde fortfarande sin profil som privat eller begränsad. Det bekräftar vår tes om att relationen till den främre respektive bakre regionen är väldigt dynamisk i just det här sammanhanget och även kan tolkas som förvirrande och svårdefinierad.

Den allmänna inställningen till föräldrarnas närvaro på Facebook var minst sagt neutral; ska man hårdra tolkningen kan den sägas luta mot att attityden var positiv. Ett par av ungdomarna hade hjälpt sina föräldrar att skapa Facebookkonton och själva lagt till sig som vänner medan andra upplevde det som positivt att man hade tätare och mer spontan kontakt med föräldrarna. Även faktorer som tillit och förtroende spelade in i ungdomarnas resonemang; en respondent menade att hens relation till sin mamma förbättrats genom den positiva och förtroendeingivande bild som hens profil projicerade. Fenomenet på föräldrar på Facebook var dock inte helt oproblematiskt då somliga respondenter uppgav att de ibland kände sig påpassade och lite obekväma med att föräldrarna ”kollade upp allt” och andra hade rentav hamnade i ytliga konflikter med en eller

flera föräldrar om, enligt dem, potentiellt olämpligt eller farligt material, dock aldrig på respondentens egna Facebookprofil.

Vi har i vår analys diskuterat att anledningen till denna till synes neutrala inställning grundar sig i att våra respondenter passerat det mest intensiva autonomistadiet och befinner sig i en fas av återknytning till föräldrarna. En annan anledning vi resonerat kring är att vår studie präglas av ”the observer’s paradox”, dvs. att våra förväntningar på respondenterna har styrt dem åt ett visst håll i beteende och uttalanden. Man hade kunnat tänka sig att en mer anonym undersökningsprocess, som exempelvis besvarande av enkäter hade underlättat, men vi ansåg att risken för missförstånd och feltolkningar var alltför överhängande.

6. Referenslista

6.1 Tryckta källor

- Becker, Howard S. (2008). *Tricks of the trade: yrkesknep för samhällsvetare*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Broberg, Anders (2006). *Anknytningsteori: betydelsen av nära känslomässiga relationer*. 1. utg. Stockholm: Natur och kultur
- Bryman, Alan (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi
- Carlsson, Ulla (red.) (2010). *Barn och unga i den digitala mediekulturen*. Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet
- Cooley, Charles Horton (1909). *Social organization: a study of the larger mind*. New York: Scribner
- Dalen, Monica (2008). *Intervju som metod*. 1. uppl. Malmö: Gleerups utbildning
- Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (red.) (2010). *Metoder i kommunikationsvetenskap*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Giddens, Anthony (1999). *Modernitet och självidentitet: självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos
- Goffman, Erving (2004). *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. 4. uppl. Stockholm: Norstedts akademiska förlag
- Lalander, Philip & Johansson, Thomas (2012). *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. 4., uppdaterade uppl. Lund: Studentlitteratur
- Mazzarella, Sharon R. (red.) (2005). *Girl wide web: girls, the Internet, and the negotiation of identity*. New York: Peter Lang
- Nöstl-Hallberg, Anita (1991). *Frigörelse och förebilder eller "Jag vill vara mig själv": en studie av adolescensen*. Lund: Institutionen för tillämpad psykologi, Lunds universitet
- Waara, Peter (1996). *Ungdom i gränsland*. Diss. Umeå: universitet.
- Wrangsjö, Björn & Winberg Salomonsson, Majlis (2006). *Tonårstid: utveckling, problem och psykoterapeutisk behandling*. 1. utg. Stockholm: Natur och Kultur
- Ödman, Per-Johan (2004). *Hermeneutik och forskningspraktik. Kunskapande metoder inom samhällsvetenskapen*

Østbye, Helge (2004). *Metodbok för medievetenskap*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi

6.2 Elektroniska resurser

Alexa 2012. <http://www.alex.com/sitoinfo/lunarstorm.se> (Hämtad 2013-01-03)

Facebook Newsroom 2012. <http://newsroom.fb.com/Key-Facts> (Hämtad 2012-12-08)

Bilaga 1: Intervjuguide:

Kartläggande frågor:

- Hur länge har du haft Facebook?
- Hur gammal var du när du skaffade det?
- Varför skaffade du Facebook?
- Hur många vänner har du?
- Hur ofta loggar du in?
- Vad brukar du göra på Facebook? (Exempelvis spela spel eller chatta)
- Vad har du för kontoinställningar? (Förtydligande: dvs. vad är privat och vad är offentligt?)
- Vad är Facebook för dig? (Följdfråga: Vilken roll har Facebook i ditt liv?)
- Vilken roll upplever du att Facebook spelar i ungdomars liv jämfört med vuxnas?
- Är det viktigt hur din Facebook ser ut? (Förtydligande: d.v.s. vilka bilder eller inlägg du är taggad i.)
- Sällar du på ditt konto?
- Har någon eller några av dina föräldrar Facebook?
- Är du vän med dina föräldrar på Facebook?

Öppna frågor:

- Hur gick det till när du blev vän med din förälder/föräldrar på Facebook? La du till dem? (Förtydligande: Hur känner du inför det?)
- Är det något du döljer för dina föräldrar som du visar för dina vänner? (Följdfråga: Eller tvärtom?)
- Har du kontakt med dina föräldrar på Facebook? (Följdfråga: På vems villkor är det, vem ”tar första steget”?)
- Känner du att dina föräldrars närvaro på Facebook påverkar vad du lägger upp eller skriver? (Förtydligande: d.v.s. den bild du förmedlar av dig själv)
- Har du varit med om någon konflikt rörande dina föräldrars närvaro på Facebook?
- Tycker du att din relation till dina föräldrar har förändrats i och med Facebook?
- Tror du att dina föräldrar ser samma person på Facebook som de gör hemma?